

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"СТРАТЕГІЧНЕ ТА ІННОВАЦІЙНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА"
для студентів спеціальності 8.18010014
"Управління фінансово-економічною безпекою"
усіх форм навчання**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016**

Затверджено на засіданні кафедри економічного аналізу.
Протокол № 2 від 09.09.2015 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач А. М. Котов

Робоча програма навчальної дисципліни "Стратегічне та Р 58 інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства" для студентів спеціальності 8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою" усіх форм навчання : [Електронне видання] / А. М. Котов. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 53 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни, її зміст із розподілом навчального часу за модулями та темами і формами занять. Наведено плани лекцій, практичних і семінарських занять, методичні рекомендації до самостійної роботи, систему оцінювання знань студентів, а також рекомендовану літературу.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою" усіх форм навчання.

Вступ

На сучасному етапі розвитку економіки України велика кількість вітчизняних підприємств знаходиться в кризовому становищі. Перед підприємствами постає актуальне завдання формування ефективної стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства з метою протидії загрозам зовнішнього та внутрішнього походження. Підвищення рівня економічної безпеки має закласти підґрунтя для виведення підприємств із кризового стану й подальшого їх ефективного розвитку.

Розробляючи стратегію розвитку того чи іншого суб'єкта господарювання, в першу чергу, розробляють і обґрунтовують прогноз ринкової ситуації на передбачуваний період. Від багатоаспектних зовнішніх і внутрішніх факторів, їх впливу, зокрема характеристики і структури потреб ринку і прогнозних можливостей їх вирішення, у виборі форм і шляхів їх вирішення великою мірою залежатиме економічна безпека різнорівневих суб'єктів господарювання як підприємства, галузі, так і народного господарства в цілому. Рівень економічної безпеки підприємства також залежить від ефективності керівництва, гнучкого управління, вибору самої системи управління та кваліфікації спеціалістів. Обґрунтування стратегії забезпечення належної економічної безпеки підприємства ґрунтується на проведенні аналізу його виробничої діяльності за відповідний період та плануванні системи заходів, які б у прогнозованому періоді гарантували стабільність роботи підприємства та перспективу його розвитку.

Протягом останніх років деякі вітчизняні підприємства створюють у своїй структурі спеціальні підрозділи, основним завданням яких є забезпечення економічної безпеки. Однак більшість із цих підрозділів не мають добре розробленої та ефективно функціонуючої системи забезпечення економічної безпеки. Цей аспект суттєво знижує ефективність їх функціонування та обумовлює потребу в розробці стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства. У той же час саме створення таких підрозділів є позитивним вектором розвитку сучасних підприємств і свідчить про деяке розуміння суб'єктами господарювання основних завдань економічної безпеки підприємства.

Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства має таке значення для охорони результатів інтелектуальної діяльності в процесі комерційної діяльності суб'єктів господарювання [1]: стимулює підвищення ефективності господарської діяльності;

зменшує операційні та невиробничі витрати суб'єктів господарювання на фізичний захист цінної інформації у вигляді охоронних засобів – шифрування, матеріальних перешкод та ін.;

зменшує ризики ведення бізнесу, пов'язані з ненадійністю трудових контрактів;

підвищує інвестиційну привабливість національної економіки.

Робоча програма базується на засадах чіткої ділової орієнтації студентів у процесі засвоєння знань, їх узагальнення і повноти, функціональному підході до вивчення матеріалу, що дозволяє на відповідному рівні оптимально використовувати знання.

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідні до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3	Галузь знань 1801 "Специфічні категорії"	Нормативна	
Змістових модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування): 8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою"	Рік підготовки	
Загальна кількість годин (денна форма навчання) – 108		2 М	2 М
Загальна кількість годин (заочна форма навчання) – 108		Семестр	
		1-й	1-й
		Лекції	
		14 год	12 год
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6; самостійної роботи студента – 9,4	Освітній ступінь: магістр	Практичні, семінарські	
		28 год	12 год
		Самостійна робота	
		66 год	84 год
		Вид контролю	
		екзамен	залік

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 63 %;
для заочної форми навчання – 29 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Об'єктом дисципліни "Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства" є розвиток системи економічної безпеки функціонування та розвитку підприємства.

Предметом дисципліни "Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства" є стратегії, методи, моделі, способи, що складають сутність та особливості стратегічного та інноваційного забезпечення безпеки підприємства.

Метою дисципліни є опанування студентами необхідних теоретичних основ і набуття практичних навичок щодо формування, реалізації та

розвитку стратегічного та інноваційного забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства.

У процесі вивчення навчальної дисципліни студентам необхідно:
засвоїти базові знання для поглибленого вивчення діяльності підприємств;

з'ясувати сутність, зміст і завдання стратегічного та інноваційного забезпечення розвитку системи безпеки підприємства;

засвоїти комплекс необхідних знань для забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

оволодіти методами і прийомами впровадження інновацій у систему забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства;

сформувати вміння та навички щодо використання методів, методик діагностики та заходів підтримки економічної безпеки функціонування та розвитку підприємства;

засвоїти базові знання щодо стратегічного та інноваційного управління системою безпеки підприємства;

засвоїти знання і навички, необхідні для постановки й практичного вирішення актуальних завдань стратегічного та інноваційного розвитку системи безпеки підприємства в умовах високих темпів економічного й технологічного розвитку підприємств;

оволодіти знаннями щодо визначення перспективного напрямку розвитку системи безпеки підприємства в умовах жорсткої конкурентної боротьби й динамічного розвитку ринку;

сформувати аналітичні компетентності, що дозволять студентам активно й творчо брати участь в розробленні й практичному застосуванні сучасних підходів, методів і моделей розвитку системи безпеки підприємства.

Після опанування дисципліни студент повинен *знати*:

категоріальний апарат дисципліни,

еволюцію й сутність теорії розвитку системи безпеки підприємства;

сутність процесу розвитку системи безпеки підприємства;

технологію визначення стратегії економічної безпеки підприємства;

стандарти безпеки підприємства;

концепцію фінансово-економічної безпеки підприємства;

сутність процесу впровадження інновацій в систему забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств;

організацію системи безпеки підприємства та шляхи її досягнення;

моделі забезпечення безпеки, їх складові й умови функціонування;

основні методи й прийоми забезпечення безпеки підприємства;
систему показників оцінювання рівня безпеки підприємства;
фактори середовища функціонування підприємства;
принципи та способи оцінювання рівня небезпек на ринку;
сутність та принципи роботи з попередження виникнення загроз;
систему показників оцінювання результативності роботи системи безпеки підприємства;

порядок, джерела й основні документи для збирання необхідної інформації;

методи оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства;
основні документи для проведення фінансового аналізу;
методику комплексного оцінювання процесів формування й розвитку конкурентних переваг підприємства;

основні принципи розвитку системи безпеки підприємства;
стратегії безпеки, заходи та умови їх реалізації;
класифікацію витрат на захист, методи розрахунку коштів, спрямованих на цілі захисту;

основні принципи й методи оцінювання внутрішніх загроз підприємства;
методи економічного й фінансового аналізу, економіко-математичного моделювання, наглядного подання і наочного зображення матеріалу;
вміти:

визначати стратегію захисту підприємства, що найбільш ефективна в конкретній ситуації, адаптувати стратегію до особливостей динаміки ринку;
організувати підтримку стратегічних ініціатив підприємства з боку системи безпеки;

оцінювати діяльність щодо впровадження сучасних технологій забезпечення економічної безпеки та попередження ризиків і загроз;
визначати рівень ефективності системи безпеки підприємства;
проводити оцінювання конкурентних переваг підприємства;
виявляти й оцінювати фактори небезпек підприємства;
визначати вплив фінансових результатів підприємства на його фінансово-економічну безпеку;

проводити діагностику факторів конкурентного середовища;
проводити порівняльний аналіз контрагентів;
визначати сильні й слабкі сторони кожного з партнерів;
розробляти рекомендації щодо впровадження заходів з підвищення рівня безпеки підприємства;

планувати діяльність щодо протидії ризикам та загрозам діяльності підприємства;

оцінювати реалізацію стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Опис компетентностей, яких набуває та здатен продемонструвати магістр після опанування дисципліни "Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства" наведено у табл. 2.1.

З метою найкращого засвоєння матеріалу студенти повинні до початку вивчення навчальної дисципліни опанувати знання і навички в галузі загальної економічної теорії, макро- і мікроекономіки, теорії організації, теорії управління безпекою соціальних систем, економіки підприємства, економічного аналізу, обліку, маркетингу, оподаткування.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність системи економічної безпеки підприємства та обґрунтування необхідності її стратегічного та інноваційного розвитку

1.1. Поняття системи економічної безпеки підприємства.

Загальна характеристика системи економічної безпеки підприємства. Методологічні основи формування системи безпеки підприємства та організація її успішного функціонування. Мета створення та функціонування системи безпеки підприємства. Перелік завдань та функцій системи безпеки підприємства. Об'єкт і суб'єкт системи забезпечення економічної безпеки підприємства. Основні критерії надійності й ефективності системи безпеки підприємства. Сутність політики безпеки підприємства. Цілі політики безпеки.

1.2. Сутність розвитку системи економічної безпеки підприємства.

Сутність поняття "розвиток". Розвиток системи економічної безпеки підприємства. Стратегічні цілі розвитку системи економічної безпеки підприємства. Інноваційний напрям розвитку системи безпеки підприємства. Вплив факторів макро-, мезо- і макrorівня функціонування підприємства на розвиток його системи безпеки. Основні елементи внутрішнього середовища підприємства. Фактори формування та розвитку конкурентних переваг підприємства.

Таблиця 2.1

**Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
"Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства"
за Національною рамкою кваліфікацій України**

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Уміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Сутність системи економічної безпеки підприємства та обґрунтування необхідності її стратегічного та інноваційного розвитку					
Здатність до розроблення системи економічної безпеки підприємства	Знання теорії конкуренції, менеджменту організації, основ стратегічного управління	Сутність стратегії безпеки підприємства. Знання основ організації системи безпеки підприємства	Уміти будувати ефективну організаційну структуру підприємства для забезпечення його безпеки	Обґрунтування необхідності та доцільності створення системи економічної безпеки підприємства	Ініціативність під час формування стратегії розвитку підприємства, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах
Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства					
Здатність до забезпечення ефективної роботи системи економічної безпеки підприємства	Знання теорії конкуренції, менеджменту організації, основ стратегічного управління, існуючі інформаційні потоки на підприємстві	Сутність стратегічного управління безпекою підприємства. Знання основ функціонування системи безпеки підприємства	Уміти будувати ефективну організаційну структуру системи фінансово-економічної безпеки підприємства	Обґрунтування необхідності та доцільності створення системи економічної безпеки підприємства	Ініціативність під час формування портфелю інновацій для забезпечення безпеки підприємства, відповідальність за прийняття рішень

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Інноваційний розвиток системи економічної безпеки підприємства					
Здатність до формування інноваційної стратегії розвитку системи економічної безпеки підприємства	Знання основ інноваційної теорії економічного розвитку підприємства, економіки підприємства, основ маркетингу, стратегічного управління	Сутність інновацій, особливості процесу впровадження нових прогресивних досягнень удіяльність підприємства	Уміти формувати основні положення інноваційного розвитку підприємства	Донесення інформації, проблем, рішень та власного досвіду щодо формування стану економічної безпеки підприємства виходячи із активізації його інноваційного розвитку	Ініціативність при здійсненні управлінських функцій у галузі розробки інноваційної стратегії, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах
Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку					
Вміння формувати портфель інновацій підприємства	Знання основ інноваційної теорії економічного розвитку підприємства, економіки підприємства, основ маркетингу, стратегічного управління	Ризики інноваційної діяльності, значення інноваційної діяльності для забезпечення безпеки підприємства	Уміти розробляти організаційно-економічні заходи зміцнення економічної безпеки	Донесення інформації, проблем, рішень та власного досвіду щодо формування стану економічної безпеки підприємства виходячи із активізації його інноваційного розвитку	Ініціативність при здійсненні управлінських функцій у галузі розробки інноваційної стратегії, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах

1	2	3	4	5	6
Тема 5. Інновації в системі обліково-аналітичної діяльності що підвищують економічну безпеку підприємства					
Здатність до формування управлінської звітності на підприємстві, здатність до організації стратегічного обліку	Знання змісту обліково-операційної роботи на підприємстві, функцій та відповідальності бухгалтерського персоналу, знання змісту системи опрацювання інформації в обліковій системі	Знання сутності управлінської інформації, її значення для прийняття управлінських рішень у системі безпеки підприємства, знання сутності стратегічного обліку, особливостей та порядку його організації на підприємстві в умовах забезпечення безпеки	Вміти будувати систему захисту бухгалтерської інформації, розробляти форми управлінської звітності, проводити облік та оцінювання ділової репутації підприємства	Донесення інформації щодо формування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства	Ініціативність під час здійснення управлінських функцій у галузі інформаційного забезпечення управління економічною безпекою підприємства, прийняття рішень у непередбачуваних умовах
Тема 6. Оцінно-аналітичне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства					
Здатність до аналізу й оцінювання рівня економічної безпеки підприємства	Знання фінансового аналізу, економічного аналізу	Знання порядку оцінювання рівня економічної безпеки підприємства, та розроблення управлінських рішень за результатами аналізу	Вміти визначати рівень кожної складової економічної безпеки підприємства та узагальнювальної величини економічної безпеки, визначати стійкість економічної безпеки	Донесення інформації, щодо використання комплексу моделей та методів ефективного управління системою економічної безпеки підприємства	Ініціативність під час здійснення управлінських функцій у галузі аналізу та оцінювання стану та розвитку системи економічної безпеки підприємства

Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства

2.1. Стратегічний розвиток системи безпеки підприємства.

Сутність стратегічного розвитку системи безпеки підприємства. Стратегічні цілі системи безпеки підприємства. Аспекти стратегічного розвитку системи безпеки підприємства: економічні, технологічні, організаційні, інноваційні, інформаційні. Ресурсне забезпечення стратегічного розвитку системи безпеки підприємства.

2.2. Підходи до формування стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства.

Основні принципи забезпечення безпеки функціонування підприємства. Підходи до формування стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства: визначення загроз економічній безпеці підприємства; створення в структурі підприємства спеціальних підрозділів; максимальне делегування повноважень із забезпечення економічної безпеки існуючим структурним підрозділам підприємства. Використання комплексного підходу до формування стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства.

2.3. Роль внутрішньої служби економічної безпеки в системі стратегічного управління підприємства.

Сутність, мета створення та види діяльності служби економічної безпеки підприємства. Головні функції, які виконує служба економічної безпеки. Нормативні документи, які визначають організацію діяльності служби економічної безпеки підприємств. Участь служби економічної безпеки в процесі стратегічного управління підприємством.

Тема 3. Інноваційний розвиток системи економічної безпеки підприємства

3.1. Інноваційне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства.

Внутрішні й зовнішні загрози економічній безпеці господарюючого суб'єкта. Наявні проблеми розвитку економіки та функціонування підприємств України на сучасному етапі. Завдання економічної безпеки підприємства у режимі стійкого функціонування. Фактори гарантування економічної безпеки підприємства. Заходи зміцнення економічної безпеки виробничих підприємств.

Значення інноваційної діяльності для економічної безпеки підприємства. Поняття "інновація" та інноваційна стратегія. Упровадження новацій як

основа посилення економічної безпеки підприємства. Інновації в системі економічної безпеки підприємства: інноваційні підходи до забезпечення економічної безпеки підприємства, інформаційно-аналітичне забезпечення системи безпеки підприємства, стандарти безпеки діяльності підприємства.

3.2. Взаємозв'язок інноваційної стратегії та економічної безпеки підприємства.

Поняття інноваційної стратегії. Правила формування інноваційної стратегії підприємства. Формалізація правил формування інноваційної стратегії. Визначення рівня небезпеки підприємства і термінів, відведених системою на усунення загрози. Визначення параметрів оптимальних обсягів виробництва та суми необхідних інвестицій в інноваційні проекти.

Алгоритм розрахунку рівня економічної безпеки з використанням інноваційної складової. Розрахунок індексу небезпеки у вартісному вираженні. Визначення індикатора вірогідності інформації та індексу організованості системи.

Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку

4.1. Концептуальні основи формування економічної безпеки підприємства.

Забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства. Функції інновацій в процесі розвитку підприємства. Забезпечення економічної безпеки інноваційної діяльності підприємства. Аналіз потреб споживачів та діяльності конкурентів під час розроблення інновацій. Урахування вимог економічної безпеки в процесі формування портфеля інновацій. Формування інноваційного портфеля конкурентоспроможної продукції в умовах загострення конкуренції. Адаптація технологічної структури підприємства для ефективної конкурентної боротьби. Інноваційні інструменти забезпечення економічної безпеки підприємства.

4.2. Маркетинг інновацій як фактор економічної безпеки підприємства.

Основні елементи маркетингу інновацій. Виявлення ринкових можливостей інноваційного розвитку підприємства. Виявлення можливих напрямів інноваційної діяльності, їх матеріалізація і комерціалізація. Виведення та просування інноваційної продукції на ринок. Орієнтація окремих суб'єктів господарювання на інноваційний розвиток.

Пошук інноваційних технологій на ринку інновацій. Обґрунтування доцільності придбання нових технологій. Пошук та впровадження новацій в систему управління підприємства. Пошук та оцінювання нових способів і методів забезпечення економічної безпеки підприємства.

Тема 5. Інновації в системі обліково-аналітичної діяльності, що підвищують економічну безпеку підприємства.

5.1. Інформаційне забезпечення економічної безпеки підприємства.

Система бухгалтерського обліку як основна інформаційна система підприємства. Обмеженість інформаційних можливостей бухгалтерської звітності. Недоліки фінансової звітності для відображення повної картини стану справ на підприємстві, проведення аналізу і прийняття управлінських рішень стратегічного напрямку. Підходи до трактування поняття "управлінський облік". Інноваційні підходи до інформаційного забезпечення процесу ухвалення стратегічного рішення.

Необхідність формування обліково-аналітичної системи стратегічного напрямку. Визначення видів обліку. Інноваційні особливості сучасних автоматизованих систем обліку, та їхнє значення для економічної безпеки підприємства. Трактування поняття "стратегічний облік". Особливості стратегічного обліку. Організація стратегічного обліку на підприємстві.

5.2. Стратегія забезпечення інформаційної безпеки підприємства.

Важливість питання інформаційної безпеки підприємства в умовах науково-технічного прогресу. Структура та функції відділу інформаційної безпеки підприємства. Поняття інформаційної безпеки підприємства. Характеристика основних складових інформаційної безпеки: конфіденційності, цілісності і доступності. Стратегічні цілі підвищення рівня інформаційної безпеки підприємств. Стратегічні напрями та підходи до забезпечення інформаційної безпеки на підприємстві. Принципи безпеки інформаційних потоків на підприємстві. Порядок організації та забезпечення безпеки локальної мережі підприємства. Контроль безпеки локальної мережі підприємства. Відповідальність за порушення режиму інформаційної безпеки.

5.3. Автоматизація облікових процесів як засіб підвищення економічної безпеки підприємства.

Інформаційні технології, які автоматизують бізнес-процеси підприємства як каталізатор інновацій, що забезпечує економічну безпеку та конкурентні переваги підприємства. Необхідність автоматизації інформаційних потоків. Переваги впровадження комп'ютерних інформаційних систем, що ґрунтуються на сучасних інформаційних технологіях. Автоматизація первинного обліку на підприємстві. Схема організації документообігу та реєстрації інформації на підприємстві. Технології формування інформаційного забезпечення. Підвищення власної економічної безпеки завдяки

застосуванню автоматизованих облікових систем. Конкурентні переваги підприємств, що надають інформаційні технології.

5.4. Оцінювання та облік гудвілу як фактора економічної безпеки підприємства.

Актуальність та проблеми обліку та оцінювання ділової репутації підприємства, яка протягом часу може набути позитивної або негативної оцінювання. Визначення категорії "гудвіл". Вплив гудвілу на рівень економічної безпеки підприємства. Проблематика обліку гудвілу. Критерії класифікації гудвілу: за способом виникнення (внутрішньогенерований, спадкоємний, гудвіл за придбання та за консолідацією); за арифметичним значенням (позитивний та негативний); залежно від складових чинників (гудвіл підприємства (бізнесу) та персональний гудвіл). Характеристика видів гудвілу. Основні складові гудвілу. Структура інтелектуального капіталу підприємства. Існуючі підходи відображення гудвілу в обліку. Існуючі підходи до методів розрахунку внутрішньо створеного гудвілу.

5.5. Інноваційні системи захисту бухгалтерської інформації.

Розроблення політики економічної безпеки із урахуванням надійності бухгалтерської інформації. Фактори розроблення даної політики. Основні завдання політики економічної безпеки підприємства в частині захисту бухгалтерської інформації. Інновації в забезпеченні безпеки бухгалтерської інформації. Відображення вимог до нововведень у положенні про захист бухгалтерської інформації. Механізм підзвітності економічної безпеки. Характеристика ідентифікації та аутентифікації. Сутність аналізу реєстраційної інформації. Необхідність протоколювання. Завдання служби економічної безпеки щодо облікової інформації на підприємстві.

Тема 6. Оцінно-аналітичне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства

6.1. Методичні основи оцінювання економічної безпеки підприємства.

Сукупність внутрішніх та зовнішніх загроз за структурними елементами. Основні прийоми та методи аналізу та економічної безпеки підприємства. Формування системи показників для оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. Основні етапи методики оцінювання рівня економічної безпеки підприємства.

6.2. Оцінка стійкості економічної безпеки підприємства у стратегічному аспекті.

Визначення домінантних складових економічної безпеки підприємства: фінансова, інтелектуальна, кадрова, техніко-технологічна, політико-

правова, екологічна, інформаційна, силова, інноваційна, ретроспективна. Формування системи показників за кожною складовою економічної безпеки. Визначення рівнів кожної складової економічної безпеки підприємства. Визначення стійкості економічної безпеки підприємства. Використання результатів розрахунків у процесі стратегічного управління підприємством.

6.3. Технологія визначення інноваційного рівня економічної безпеки підприємства.

Використання інтегральних методів оцінювання економічної безпеки підприємства. Основні етапи оцінювання інноваційного рівня економічної безпеки підприємства. Проблеми оцінювання ефективності інновацій в системі економічної безпеки підприємства. Ефекти, які виникають в результаті нововведень у систему економічної безпеки підприємства. Методи оцінювання економічної ефективності інновацій.

6.4. Оцінювання факторів успіху та невдач інновацій у системі економічної безпеки підприємства.

Невдачі як невід'ємна частина інноваційного процесу. Вплив джерел творчих ідей на економічну безпеку підприємства. Ефективність системи відбору нових ідей у системі економічної безпеки підприємства. Орієнтація системи на реальні проблеми економічної безпеки. Безперечність переваг нових ідей у системі економічної безпеки. Відповідність інноваційної стратегії меті організації. Доступність ресурсів організації для реалізації нових ідей. Підтримка інновацій керівництвом підприємства. Можливості організаційної структури щодо впровадження нових ідей. Витратність процесу впровадження новацій.

4. Структура навчальної дисципліни

Під час вивчення дисципліни "Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства" студент має ознайомитися з програмою дисципліни, її структурою, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні, семінарські та практичні заняття, самостійна робота студента. Структура залікового кредиту дисципліни наведена у табл. 4.1.

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекційні	практичні (семінарські)	самостійна робота		лекційні	практичні (семінарські)	самостійна робота
			підготовка до занять				підготовка до занять	
Тема 1. Сутність системи економічної безпеки підприємства та обґрунтування необхідності її стратегічного та інноваційного розвитку	19	2	6	11	18	2	2	14
Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства	17	2	4	11	18	2	2	14
Тема 3. Інноваційний розвиток системи економічної безпеки підприємства	17	2	4	11	18	2	2	14
Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку	17	2	4	11	18	2	2	14
Тема 5. Інновації в системі обліково-аналітичної діяльності, що підвищують економічну безпеку підприємства	21	4	6	11	18	2	2	14
Тема 6. Оцінно-аналітичне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства	17	2	4	11	18	2	2	14
Усього	108	14	28	66	108	12	12	84

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті

викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються у процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни. Проведення семінарських занять дозволяє вирішувати такі дидактичні цілі:

оптимально поєднувати лекційні заняття із систематичною самостійною навчально-пізнавальною діяльністю студентів, їх теоретичну підготовку з практичною;

розвивати вміння, навички розумової праці, творчого мислення, вміння використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань;

формувати у студентів інтерес до науково-дослідної роботи і залучення їх до наукових досліджень, які здійснює кафедра;

забезпечувати системне повторення, поглиблення і закріплення знань студентів за певною темою.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
Тема 1. Сутність системи економічної безпеки підприємства та обґрунтування необхідності її стратегічного та інноваційного розвитку	<i>Тема семінарського заняття "Сутність та засоби забезпечення економічної безпеки підприємства":</i> 1.1. Поняття системи економічної безпеки підприємства. 1.2. Сутність стратегічного розвитку системи економічної безпеки як фактора досягнення конкурентних переваг	2	[17; 19; 20; 24; 36; 54]
Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства	<i>Тема семінарського заняття "Стратегічне управління системою економічної безпеки":</i> 2.1. Підходи до формування стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства. 2.2. Основи роботи внутрішньої служби безпеки на підприємстві. 2.3. Стратегія забезпечення інформаційної безпеки підприємства	2	[1; 16; 18; 22; 30; 33; 34; 35; 41; 42; 43; 44; 45; 60; 63; 64; 65]

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах, опитуванні для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Основні завдання практичних занять можна сформулювати в такий спосіб: поглиблення та уточнення знань, набутих на лекціях і в процесі самостійної роботи, формування інтелектуальних умінь та навичок планування, аналізу й узагальнень, тощо. Практичне заняття містить проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їхнім обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їхню перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Тематика практичних занять

Назви тем	Теми практичних занять	Кількість годин	Рекомендована література
1	2	3	4
Тема 1. Сутність системи економічної безпеки підприємства та обґрунтування необхідності її стратегічного та інноваційного розвитку	1.1. Організаційно-економічні заходи зміцнення економічної безпеки підприємства. 1.2. Формування економічної безпеки підприємства	4	[3; 5; 8; 21; 51; 53]
Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства	2.1. Концептуальні основи стратегічного розвитку системи економічної безпеки підприємства. 2.2. Засади стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства	2	[8; 10; 13; 16; 37; 51; 55; 59; 68]
Тема 3. Інноваційний розвиток системи економічної безпеки підприємства	3.1. Інформаційне забезпечення процесу ухвалення стратегічного рішення. 3.2. Обґрунтування інноваційної стратегії в системі економічної безпеки підприємства	4	[4; 11; 12; 23; 25; 26; 27; 31; 46; 47; 48; 49; 57; 58; 66]

1	2	3	4
Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку	4.1. Методичні основи оцінювання економічної безпеки підприємства. 4.2. Виявлення ринкових можливостей інноваційного розвитку. 4.3. Виявлення можливих напрямів інноваційної діяльності, їх матеріалізація і комерціалізація	4	[9; 10; 13; 14; 38; 52; 56]
Тема 5. Інновації в системі обліково-аналітичної діяльності що підвищують економічну безпеку підприємства.	5.1. Автоматизація облікових процесів як засіб підвищення економічної безпеки підприємства. 5.2. Інноваційні системи захисту бухгалтерської інформації. 5.3. Оцінювання та облік гудвілу як інструмента економічної безпеки підприємства	6	[2; 3; 4; 5; 28; 29; 32; 39; 62; 67]
Тема 6. Оцінно-аналітичне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства	6.1. Оцінювання стійкості економічної безпеки підприємства у стратегічному аспекті. 6.2. Визначення інноваційного рівня економічної безпеки підприємства	4	[2; 3; 7; 12; 40; 41]
Усього годин		24	

Місце і роль семінарських занять та практикуму полягає в поглибленні теоретичного рівня підготовки у взаємозв'язку з пошуковим характером занять, упровадженні нових технологій навчання у тісній взаємодії з матеріалами лекції і самостійною роботою студентів.

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку

Завдання 1.

Використовуючи методи генерування ідей, розробити комплекс заходів з розвитку системи безпеки підприємства. Для цього необхідно вирішити такі завдання:

1. Провести SWOT-аналіз конкретного підприємства. Це може бути підприємство чи організація, у якій ви проходили практику раніше, або підприємство, про діяльність та систему безпеки якого ви маєте достатньо даних.

2. Скласти перелік факторів, що визначають сильні й слабкі сторони системи безпеки підприємства.

3. Зробити експертне оцінювання переліку обраних факторів, що визначають роботу системи безпеки підприємства.

Роль експертів виконують студенти. У цьому разі кожний студент уважно вивчає існуючі дані про підприємство та формує думку з питань, поданих у переліку факторів.

Оцінювання факторів здійснюється шляхом присвоєння позначки "+" навпроти тих факторів у списку сильних сторін, за якими система безпеки підприємства має міцну позицію, і позначки "-" тим факторам, за якими система безпеки підприємства має слабкі позиції.

Перелік слабких сторін підприємства оцінюється так само, тільки зворотними оцінками. Позначка "+" присвоюється фактору, якщо його вплив може привести до погіршення стану і знак "-", якщо даний фактор може привести до покращення стану системи безпеки.

Для узагальненого оцінювання сукупності сильних і слабких сторін системи безпеки підприємства необхідно перерахувати всі плюси та мінуси.

4. Підвести остаточні підсумки. На цьому етапі необхідно детально проаналізувати ті фактори, що визначають незадовільний стан системи безпеки підприємства, та визначити напрямки їхнього розвитку.

На підставі цих висновків варто розробити пропозиції для подолання негативних тенденцій у системі безпеки підприємства та зміцнення її сильних сторін.

5. Оцінювання можливостей та загроз для системи безпеки підприємства здійснюється аналогічно до оцінювання сильних та слабких сторін.

Виходячи з результатів SWOT-аналізу, доцільно зробити прогноз розвитку системи безпеки підприємства й оцінити небезпечні наслідки реалізації розроблених пропозицій, ступінь ймовірності несприятливих результатів.

Для цього доцільно використовувати метод розумової атаки. Сутність його полягає у відокремленні процесу інтегрування ідей від процесу їх оцінювання. У розв'язанні поставленого завдання беруть участь дві групи студентів – генератори ідей та експерти. Генератори ідей – студенти з творчим мисленням, багатою уявою і глибокими знаннями у сфері науки, техніки та економіки. Експерти – це звичайні студенти з універсальними знаннями і критичним складом розуму; вони відіграють роль аналітиків. Для цього із складу академічної групи виокремлюють дві підгрупи студентів. Одна підгрупа (генератори ідей) розробляють комплекс заходів із роз-

вितку системи безпеки підприємства, а інша група (експерти) здійснюють аналіз запропонованих ідей з точки зору можливості реалізації.

Під час генерування ідей немає жодних обмежень. Кожен учасник має право подавати ідеї щодо розв'язання проблеми незалежно від їх обґрунтованості. Усі пропозиції фіксують, не критикуючи їх (саме в цьому переваги методу). Аналіз та оцінювання здійснюють після завершення генерування ідей за критеріями, визначеними підприємством. Метод розумової атаки існує у різних формах: письмовій (учасники записують власні ідеї і передають їх для обговорення після завершення атаки); усній; усній поетапній (діагностування проблеми, відшукування способу її розв'язання, матеріалізації ідеї, упровадження, відстеження недоліків нової ідеї, винайдення способу їх усунення). Метод конференції ідей дещо пов'язаний з методом розумової атаки, але допускає доброзичливу критику у формі репліки чи коментарів. Прийнято вважати, що така критика сприяє удосконаленню ідеї [59].

Завдання 2.

Проаналізувати вплив інфляції на розмір доходів від інвестиції, якщо в поточному році початкові інвестиції проекту становлять 23 000 000 грн. Протягом наступних чотирьох років доходи від проекту передбачаються у таких розмірах: 10 000 000 грн; 5 000 000 грн; 8 000 000 грн; 6 000 000 грн відповідно. Яка теперішня вартість доходів проекту, якщо дисконтна ставка становить 25 %, а річна інфляція – 12 %.

Яким чином інфляція впливає на економічну безпеку підприємства, та чи може підприємство за умови стратегічного планування виробити захисні заходи, які знижують негативний вплив інфляції.

Приклади тестів

1. Система безпеки підприємства не може бути:

- а) типовою;
- б) унікальною;
- в) інтегрованою у систему управління;
- г) комплексною.

2. Формування системи безпеки підприємства та організація її успішного функціонування має здійснюватися на:

- а) методологічній основі наукової теорії безпеки;
- б) дослідженні конкурентів;
- в) дослідженні клієнтів;
- г) методологічній основі наукової теорії економічних циклів.

3. Метою системи безпеки слід уважати:

- а) своєчасне виявлення внутрішніх і зовнішніх небезпек і загроз;
- б) забезпечення захищеності умов фінансово-господарської діяльності підприємства;
- в) досягнення мети бізнесу;
- г) нехтування інвестиційних можливостей.

4. Система економічної безпеки характеризується певним переліком завдань:

- а) виявлення реальних і прогнозування потенційних небезпек і загроз;
- б) пошук способів їх попередження, послаблення та ліквідації наслідків їх впливу;
- в) виділення ресурсів, необхідних для забезпечення безпеки підприємства;
- г) розформування власної служби безпеки.

5. Пакет функцій системи безпеки підприємства містить:

- а) прогнозування, виявлення, попередження, послаблення небезпек і загроз;
- б) планування і забезпечення захищеності умов функціонування підприємства;
- в) ліквідація наслідків впливу деструктивних сил;
- г) добробут населення.

6. Важливою складовою механізму забезпечення економічної безпеки підприємства є:

- а) науково-промисловий комплекс;
- б) взаємозв'язок між зовнішнім і внутрішнім середовищем підприємства;
- в) здатність забезпечувати стійку роботу за ринкових умов;
- г) угода між підприємствами в межах стратегічного альянсу.

7. Для підвищення рівня інформаційної безпеки підприємства необхідно:

- а) створення на підприємстві локальної комп'ютерної мережі;
- б) розширення можливостей працівників у використанні рухомих носіїв інформації та доступу до Інтернету;
- в) забезпечення антивірусного захисту комп'ютерної систем;
- г) забезпечення контролю за виконанням правил інформаційної безпеки та встановлення відповідальності за їх порушення.

8. Локальна комп'ютерна мережа повинна бути заснована на таких принципах:

- а) локальна комп'ютерна мережа необхідна для сумісного використання інформаційних ресурсів, а також для обміну інформацією між підрозділами підприємства;

б) локальна комп'ютерна мережа повинна забезпечувати конфіденційність інформації користувачів;

в) користувач повинен мати мережеві ресурси, доступ до яких може здійснювати тільки він, якщо йому це необхідно;

г) обмін інформацією між користувачами здійснюється через звичайні каталоги.

9. Організація, яка продукує нове знання, називається:

а) виробниче підприємство;

б) промислове підприємство;

в) технопарк;

г) наукова організація.

10. Співробітники підприємства, які мають доступ до ресурсів локальної комп'ютерної мережі, зобов'язаний:

а) виконувати спільну науково-технічну і виробничу діяльність;

б) використовувати для роботи тільки штатне програмне забезпечення;

в) передавати інформацію тільки тим особам, список яких визначений у посадовій інструкції;

г) вільно розповсюджувати інформацію.

11. Флеш-носії та інші електронні носії інформації, пов'язані з подальшими загрозами для інформаційної безпеки підприємства:

а) це комп'ютерні віруси, що завдають (або можуть завдати) значних пошкоджень програмному забезпеченню, яке використовується у технологічному процесі оброблення інформації;

б) є потенційним джерелом витоку інформації, що становить (або може становити) комерційну таємницю або конфіденційну інформацію;

в) можливе використання для несанкціонованого копіювання та розповсюдження ліцензованого програмного забезпечення, що є власністю підприємства;

г) суттєво підвищує швидкість руху інформації.

12. Серед проблем функціонування машинобудівних підприємств України на сучасному етапі можна виокремити такі:

а) низький рівень завантаження виробничих потужностей;

б) низький рівень оплати праці і, як наслідок, плінність кадрів, зниження продуктивності праці працівників;

в) слаба комерціалізація наявних розробок;

г) найпривабливіші із погляду економічних вигод проект.

13. Діяльність машинобудівних підприємств характеризується такими основними галузевими особливостями:

- а) норма прибутку;
- б) тривалий період операційного циклу;
- в) високий рівень трудомісткості виготовлення продукції;
- г) необхідність постійного оновлення продукції та технологій.

14. Пари категорій "інноваційний розвиток – економічна безпека" розкривається переліком перспективних напрямів інновацій:

- а) виготовлення нового, ще не відомого споживачам, продукту;
- б) впровадження нового методу (способу) виробництва;
- в) одержання нового джерела сировини;
- г) винахід.

15. Пошук нових ринків збуту здійснюється за рахунок:

- а) діяльності, пов'язаної з науково-технічними розробками;
- б) аналізу збутових витрат для визначення заходів щодо підвищення рентабельності робіт стосовно збуту товарів;
- в) розроблення прийомів вибору кращих замовників;
- г) розроблення прийомів вивчення потенційних конкурентів.

16. Фактори гарантування економічної безпеки підприємства містять:

- а) ступінь адаптивності стратегічного потенціалу підприємства;
- б) залежність підприємства від інтенсивності кооперованих зв'язків;
- в) ступінь можливого ризику прийнятих рішень;
- г) потреби виробничого процесу.

17. Основними елементами маркетингової складової впровадження інновацій є:

- а) економічне забезпечення;
- б) нормативно-правове забезпечення;
- в) організація виробництва;
- г) інформаційне забезпечення.

7. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом. У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських, лабораторних занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Тема 1. Сутність системи економічної безпеки підприємства та обґрунтування необхідності її стратегічного та інноваційного розвитку	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу за темою "Забезпечення розвитку системи безпеки підприємства"	6	Презентації у програмі <i>Power Point</i>	[17; 19; 20; 24; 36; 54]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка доповіді на тему "Коротка характеристика основних методик оцінювання фінансової безпеки підприємства"	6	Представлення доповіді	[1; 16; 18; 22; 30; 33; 34; 35; 41; 42; 43; 44; 45; 60; 63; 64; 65]
Тема 3. Інноваційний розвиток системи економічної безпеки підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання індивідуального завдання за темою "Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку системи економічної безпеки підприємства"	6	Опитування за темою 3. Захист індивідуального завдання	[3; 5; 8; 21; 51; 53]
Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до тестування за темами 1 – 4. Виконання індивідуального завдання за темою "Шляхи активізації інноваційного розвитку підприємства"	6	Тестування за темами 1 – 4. Захист індивідуального завдання	[8; 10; 13; 16; 37; 51; 55; 59; 68]
Тема 5. Інновації в системі обліково-аналітичної діяльності, що підвищують економічну безпеку підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу: 1. Формування системи управлінської звітності на підприємстві. 2. Інтеграція бухгалтерського обліку і менеджменту	6	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	[4; 11; 12; 23; 25; 26; 27; 31; 46; 47; 48; 49; 57; 58; 61; 66]
Тема 6. Оцінно-аналітичне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання індивідуального завдання за темою "Критерії та індикатори розвитку системи економічної безпеки підприємства"	6	Опитування за темою 6. Захист індивідуального завдання	[9; 10; 13; 14; 38; 52; 56]

1	2	3	4	5
Підготовка до екзамену		28		[15; 16; 18; 33; 34]
Усього		64		

8. Контрольні запитання для самодіагностики

Проведення самодіагностики студентом забезпечує його якісну підготовку до практичних, семінарських занять та контрольних заходів у вигляді поточного та підсумкового контролів. Контрольні запитання для самодіагностики наведені в табл. 8.1.

Таблиця 8.1

Приклади контрольних запитань для самодіагностики

Назва теми	Контрольні запитання для самодіагностики
1	2
Тема 1. Сутність системи економічної безпеки підприємства та обґрунтування необхідності її стратегічного та інноваційного розвитку	<ol style="list-style-type: none"> 1. Яка мета створення та функціонування системи безпеки підприємства? 2. Назвіть об'єкт і суб'єкт системи забезпечення економічної безпеки підприємства. 3. Дайте характеристику макро-, мезо- і макrorівнів функціонування підприємства. 4. Які завдання та функції системи безпеки підприємства?
Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Назвіть сутність, мету створення та види діяльності служби безпеки підприємства. 2. Які основні принципи забезпечення безпеки функціонування підприємства? 3. Які підходи до формування стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства? 4. Яка структура та функції відділу інформаційної безпеки підприємства? 5. Які принципи логічної організації локальної обчислювальної мережі? 6. Яка система відповідальності за порушення режиму інформаційної безпеки?

1	2
<p>Тема 3. Інноваційний розвиток системи економічної безпеки підприємства</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Які фактори гарантування економічної безпеки підприємства? 2. Які заходи зміцнення економічної безпеки виробничих підприємств? 3. Які існують внутрішні й зовнішні фактори загрози економічній безпеці господарюючого суб'єкта? 4. Охарактеризуйте поняття "інновація" та інноваційна стратегія? 5. Дайте визначення параметрів оптимальних обсягів виробництва та суми необхідних інвестицій в інноваційні проекти. 6. Дайте визначення індикатора вірогідності інформації та індексу організованості системи
<p>Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Яке поняття інноваційного портфеля підприємства? 2. Які основні функції інновації в процесі формування економічної безпеки підприємства? 3. Назвіть інструменти активізації процесів формування та забезпечення системи економічної безпеки підприємства. 4. Які складові системи економічної безпеки за принципом дії? 5. Які напрями маркетингового механізму впровадження інновацій? 6. Які принципи інноваційної безпеки підприємства?
<p>Тема 5. Інновації в системі обліково-аналітичної діяльності, що підвищують економічну безпеку підприємства</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Назвіть недоліки фінансової звітності для відображення повної картини стану справ на підприємстві. 2. Охарактеризуйте формування і сутність науково-практичної теорії управлінського обліку. 3. Обґрунтуйте необхідність та проблеми обліку зовнішніх факторів макросередовища. 4. Охарактеризуйте актуальність та проблеми обліку та оцінювання ділової репутації підприємства. 5. Дайте характеристику видів гудвілу. 6. Які існують підходи до методів розрахунку внутрішньо створеного гудвілу? 7. Яка схема організації документообігу та реєстрації інформації на підприємстві? 8. Які переваги впровадження комп'ютерних інформаційних систем? 9. Які принципи безпеки бухгалтерської інформації? 10. У чому полягає необхідність протоколювання? 11. Який механізм підзвітності економічної безпеки?

1	2
<p>Тема 6. Оціночно-аналітичне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Назвіть основні прийоми та методи аналізу та економічної безпеки підприємства. 2. Які основні етапи методики оцінювання рівня економічної безпеки підприємства? 3. Охарактеризуйте використання інтегральних методів оцінювання економічної безпеки підприємства. 4. Які основні етапи технології визначення рівня економічної безпеки підприємства? 5. Охарактеризуйте сукупність внутрішніх та зовнішніх загроз за структурними елементами. 6. Які складові економічної безпеки підприємства? 7. Які рівні стійкості економічної безпеки підприємства? 8. Які експертні методики діагностики загрози банкрутства підприємства? 9. Охарактеризуйте оцінювання потенціалу виживання підприємства

9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

1) за засвоєнням теоретичного матеріалу – консультації: індивідуальні (запитання-відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни); групові (розгляд типових прикладів-ситуацій);

2) за засвоєнням практичного матеріалу – консультації: індивідуальні (розгляд практичних завдань, стосовно яких виникли запитання) й групові (розгляд рольових ігор, які потребують колективного обговорення);

3) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу: індивідуальний захист самостійних та індивідуальних завдань; підготовки рефератів для виступу на науковому семінарі або на науковій конференції.

Індивідуальне завдання (ІЗ) із дисципліни "Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства" – вид

позааудиторної індивідуальної роботи студента навчально-дослідного характеру, яке використовується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни.

IЗ – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських і практичних занять, охоплює декілька тем або зміст навчальної дисципліни в цілому. Мета індивідуального завдання – самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчальної дисципліни, розвиток навичок самостійної роботи.

10. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних освітніх технологій (активних та інтерактивних форм навчання): проблемних лекцій, семінарів-дискусій, міні-лекцій, кейсів, ділових ігор. Розподіл активних та інтерактивних форм навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 10.1.

Таблиця 10.1

Розподіл активних та інтерактивних форм навчання за темами навчальної дисципліни

Назва теми	Освітні технології (активні та інтерактивні форми проведення занять)
1	2
Тема 1. Сутність системи економічної безпеки підприємства та обґрунтування необхідності її стратегічного та інноваційного розвитку	Міні-лекція щодо визначення категоріального апарату дисципліни, змісту та сутності основних понять. Презентація змісту дисципліни, її структури, переліку завдань для аудиторної та самостійної роботи
Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства	Проблемна лекція щодо напрямів застосування отриманих знань у практичній діяльності підприємств, формування та реалізація системи безпеки на прикладі конкретних підприємств

1	2
Тема 3. Інноваційний розвиток системи економічної безпеки підприємства	Міні-лекція на тему інвестиційної привабливості промислових підприємств України та огляд пропозицій сторонніх організацій щодо оцінювання бізнесу
Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку	Проблемна лекція щодо визначення сутності економічного зростання та розвитку підприємства, існуючих підходів та проблем їхнього оцінювання
Тема 5. Інновації в системі обліково-аналітичної діяльності що підвищують економічну безпеку підприємства	Презентація переліку отриманих знань на прикладі розв'язаних практичних завдань і теоретичного матеріалу
Тема 6. Оцінно-аналітичне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства	Семінар-дискусія щодо визначення найбільш поширених у практиці методів і моделей аналізу для забезпечення економічної безпеки підприємства, способів оброблення економічної інформації

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; виробленні здатностей приймати самостійні рішення; виробленні здібностей до колективних рішень; виробленні здібностей до соціальної інтеграції; придбанні навичок розв'язання конфліктів.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів, у ході цього увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення у підручниках.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризується його ємністю та складністю.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання.

11. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни

передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів;

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегроване оцінювання результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;
- перевірка есе за заданою тематикою;
- проведення поточного тестування;
- проведення письмової контрольної роботи;
- експрес-опитування за лекційним матеріалом.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. Колоквиум – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;
- ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;
- вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язання задач, проведення розрахунків, у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. У процесі оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є: здатність проводити критичне та незалежне оцінювання певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними

вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається з 5 практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет містить два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі **екзаменаційної "Відомості обліку успішності"**.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: **"60 і більше балів – зараховано"**, **"59 і менше балів – не зараховано"** та заноситься у **залікову "Відомість обліку успішності"** навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку,

після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Зразок екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця

Освітній ступінь: магістр

Галузь знань: 1801 "Специфічні категорії"

Спеціальність: 8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою"

Навчальна дисципліна: "Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства"

Екзаменаційний білет 1

1. Необхідно дати ґрунтовні та лаконічні відповіді на поставлені питання:

✓ визначити фактори розвитку системи безпеки підприємства;

✓ визначити практичне значення інноваційного забезпечення розвитку системи безпеки підприємства.

2. Узгодити визначення з термінами, проставляючи біля них відповідні літери:

а) економічна безпека підприємства;

б) індикатор;

в) стійкість фінансової системи потребує;

г) модернізація має спрямовуватися на.

1. Елемент, що відображає процес або стан об'єкта спостережень, його якісні та кількісні характеристики	
2. Зменшення залежності фінансової системи підприємства від позикового капіталу у спосіб скорочення фінансування за рахунок запозичень на ринках капіталу	
3. Усунення структурних диспропорцій, накопичених у період докризового розвитку	
4. Це сукупність організаційно-правових, режимно-охоронних, технічних, технологічних, економічних, фінансових, інформаційно-аналітичних та інших методів, спрямованих на усунення потенційних загроз та створення умов для забезпечення ефективного функціонування суб'єктів підприємницької діяльності відповідно до їхніх цілей та завдань	

3. Підприємство розглядає можливість упровадити інвестиційні проекти А і Б, які вписуються в його стратегію. Вартість проектів становить

4 000 тис. грн і 3 000 тис. грн відповідно. Прогнозовані прибутки за проектом А – 420 тис. грн, за проектом Б – 280 тис. грн

Проаналізувати і дати рекомендації, що доцільніше для підприємства: впровадити один з проектів або, скориставшись кредитом, профінансувати обидва проекти. Відсоткова ставка за користування кредитом – 14 % річних. Зробити висновки.

4. За допомогою методу аналізу чутливості реагування визначити, який проект ризикованіший, якщо ставка дисконту зростає з 15 до 23 %.

Проект А дає такі грошові потоки:

1-й рік – 5 000 000 грн;

2-й рік – 7 000 000 грн.

Сума початкової інвестиції проекту А – 15 000 000 грн.

Проект Б дає такі грошові потоки:

1-й рік – 7 200 000 грн;

2-й рік – 15 000 000 грн.

Сума початкової інвестиції проекту Б – 26 000 000 грн.

Яким чином ризики реалізації інвестиційних проектів урахуються у стратегії економічної безпеки підприємства? Які ризики притаманні реалізації інноваційних проектів?

5. Одним із варіантів розвитку та зміцнення економічної безпеки ПрАТ "Омега" є розроблення та реалізація інноваційного проекту, який охоплює модернізацію виробництва та випуск нової продукції. Середньозважена вартість капіталу підприємства становить 42,5 %. Вихідні дані наведені в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Вихідні дані для розрахунку показників оцінювання ефективності інвестиційного проекту

Роки	Капітало-вкладення, млн грн	Обсяг виробництва, од.	Постійні витрати, млн грн	Змінні витрати на одиницю, тис. грн	Рівень інфляції, %	Надбавка за ризик, %
1-й рік	7	200	7,0	3,0	7,3	2,2
2-й рік	2	700	7,0	2,0	6,2	2,3
3-й рік	–	1300	6,0	2,0	5,5	1,5
4-й рік	–	1300	6,0	2,0	5,5	1,2
5-й рік	–	1400	5,0	2,0	5,0	1,2

Визначити доцільність цього проекту.

Оцінити запас фінансової міцності та зв'язати з економічною безпекою підприємства.

Затверджено на засіданні
кафедри економічного аналізу ХНЕУ ім. С. Кузнеця.
Протокол № ___ від "___" _____ 20___р.

Зав. кафедри _____ Екзаменатор _____
(підпис) (підпис)

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Завдання в екзаменаційному білеті розміщені за ступенем складності.

Завдання 1. Максимальна оцінка – 6 балів (по 3 бали за кожну правильну відповідь). Завдання подане з метою перевірки знань термінології з дисципліни.

3 бали – навчальний матеріал засвоєно в повному обсязі, студент дає теоретично правильні відповіді, точно формує думку, послідовно викладає матеріал, але мають місце окремі помилки;

2 бали – студент володіє знаннями, мають місце суттєві неточності, помилки;

1 бал – студент володіє неглибокими знаннями, багато суттєвих неточностей, помилок;

0 балів – завдання не виконано.

Завдання 2. Максимальна оцінка – 6 балів (по 1,5 бали за кожну правильну відповідь). Завдання спрямоване на перевірку теоретичних знань з дисципліни, вміння систематизувати та логічно подавати інформацію.

Завдання 3, 4. Максимальна оцінка – 8 балів за кожне. Завдання подані з метою перевірки володіння методами та прийомами конкурентного аналізу, навичок проведення розрахунку показників, вміння інтерпретувати результати розрахунків.

7 – 8 балів – завдання виконано правильно, зроблені відповідні висновки за основними проблемами функціонування підприємства;

5 – 6 балів – завдання виконано правильно, але зроблені помилки у висновках або висновки неповні;

3 – 4 бали – завдання виконано за правильною послідовністю з математичними помилками, висновки логічні та ґрунтовні;

1 – 2 бали – завдання виконано за правильною послідовністю з математичними помилками, зроблені помилки у висновках або висновки неповні;

0 балів – завдання не виконано.

Завдання 5. Максимальна оцінка – 12 балів. Завдання спрямоване на перевірку знань, умінь та навичок щодо аналізу й оцінювання конкурентоспроможності підприємства, вміння робити обґрунтовані висновки та формувати систему показників.

10 – 12 балів ставиться, коли завдання вирішено правильно. Студент показав володіння системними знаннями навчального матеріалу, ефективно їх застосовує для виконання евристичного завдання. Відповідь повна, ґрунтовна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення. Студент проявив уміння аналізувати інформацію, виконувати необхідні розрахунки.

7 – 9 балів ставиться, коли завдання вирішено правильно. Студент у змозі самостійно відтворювати основний навчальний матеріал та використовувати його під час виконання евристичних завдань, визначати основні поняття, аналізувати наведені дані, робити висновки. Відповідь у цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована, але допущені несуттєві помилки.

4 – 6 балів – евристичне завдання вирішено частково або повністю без належних обґрунтованих висновків. Студент розкриває сутність основних положень навчального матеріалу та застосовує їх при виконанні завдання в типових умовах. Але під час надання відповіді припускаються помилки або формулюються помилкові висновки.

1 – 3 бали виставляються у разі, коли студент використовує окремі елементи аналізу інформації, припускається помилок. Висновок сформульовано нечітко, або він взагалі відсутній. Оформлення неохайне.

0 балів – завдання не виконано.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 12.1.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання		Рівень сформованості компетентностей		
					Форми контролю	Макс. бал	
1	2	3	4	5	6	7	
Здатність до розроблення системи економічної безпеки підприємства	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Сутність системи економічної безпеки підприємства та обґрунтування необхідності її стратегічного та інноваційного розвитку	Робота на лекції	
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття "Сутність та засоби забезпечення економічної безпеки підприємства"	Активна участь у обговоренні питань	
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань для самостійного опрацювання	Перевірка домашніх завдань	
		Ауд.	4	Практичне заняття	Організаційно-економічні заходи зміцнення економічної безпеки підприємства	Робота під час заняття	
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	5
Здатність до формування інноваційної стратегії розвитку системи економічної безпеки підприємства	2	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства	Робота на лекції	
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття "Стратегічне управління системою економічної безпеки"	Активна участь у обговоренні питань	
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, огляд законодавчої бази, вивчення додаткової літератури, підготовка до КР	Перевірка домашніх завдань	
		Ауд.	2	Практичне заняття	Концептуальні основи стратегічного розвитку системи економічної безпеки підприємства	Виконання практичних завдань, поточна КР	5

Продовження табл. 12.1

1	2	3		4	5	6	7
Здатність до формування інноваційної стратегії розвитку системи економічної безпеки підприємства, вміння формувати портфель інновацій підприємства	3	СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, огляд законодавчої бази	Перевірка домашніх завдань	5
			2	Лекція	Тема 3. Інноваційний розвиток системи економічної безпеки підприємства	Робота на лекції	5
		Ауд.	2	Практичне заняття	Інформаційне забезпечення процесу ухвалення стратегічного рішення	Активна участь у виконанні практичних завдань, компонент своєчасності, тестовий контроль	
			СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, виконання практичних завдань для самостійного опрацювання, огляд додаткової літератури	Перевірка домашніх завдань
		Ауд.	2	Практичне заняття	Обґрунтування інноваційної стратегії в системі економічної безпеки підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, виконання практичних завдань для самостійного опрацювання, підготовка до КР	Перевірка домашніх завдань	5
Здатність до формування управлінської звітності на підприємстві, організації стратегічного обліку	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку	Робота на лекції	
			2	Практичне заняття	Методичні основи оцінювання економічної безпеки підприємства. Виявлення ринкових можливостей інноваційного розвитку	Активна участь у виконанні практичних завдань	
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, виконання практичних завдань для самостійного опрацювання	Перевірка домашніх завдань	

Продовження табл. 12.1

1	2	3		4	5	6	7
		Ауд.	2	Практичне заняття	Виявлення можливих напрямків інноваційної діяльності, їх матеріалізація і комерціалізація	Виконання практичних завдань, поточна КР	5
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, виконання практичних завдань для самостійного опрацювання, вивчення додаткової літератури	Перевірка домашніх завдань	5
Здатність до формування управлінської звітності на підприємстві, організації стратегічного обліку	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Інновації в системі обліково-аналітичної діяльності що підвищують економічну безпеку підприємства	Робота на лекції	
			2	Практичне заняття	Автоматизація облікових процесів як засіб підвищення економічної безпеки підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань, тестовий контроль	5
		СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, виконання практичних завдань для самостійного опрацювання, вивчення додаткової літератури	Перевірка домашніх завдань	
		Ауд.	2	Практичне заняття	Інноваційні системи захисту бухгалтерської інформації	Активна участь у виконанні практичних завдань	
		СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, вивчення додаткової літератури, виконання практичних завдань для самостійного опрацювання	Перевірка домашніх завдань	
	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Інновації в системі обліково-аналітичної діяльності, що підвищують економічну безпеку підприємства	Робота на лекції	
			1	Практичне заняття	Інноваційні системи захисту бухгалтерської інформації	Активна участь в обговоренні	

1	2	3	4	5	6	7	
Здатність до аналізу і оцінювання рівня економічної безпеки підприємства, визначення ознак-індикаторів банкрутства підприємства та їх постійного моніторингу		СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, виконання практичних завдань для самостійного опрацювання, вивчення додаткової літератури	Перевірка домашніх завдань	
		Ауд.	1	Практичне заняття	Оцінювання та облік гудвілу як інструменту економічної безпеки підприємства	Активна участь в обговоренні, компонент своєчасності	
		СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, вивчення додаткової літератури, виконання практичних завдань для самостійного опрацювання	Перевірка домашніх завдань	5
Здатність до аналізу і оцінювання рівня економічної безпеки підприємства, визначення ознак-індикаторів банкрутства підприємства	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Оцінно-аналітичне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства	Робота на лекції	
			2	Практичне заняття	Оцінювання стійкості економічної безпеки підприємства у стратегічному аспекті. Визначення інноваційного рівня економічної безпеки підприємства	Активна участь в обговоренні, компонент своєчасності	
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, виконання практичних завдань для самостійного опрацювання, вивчення додаткової літератури	Перевірка домашніх завдань	
		Ауд.	2	Практичне заняття	Колоквіум за дисципліною	Підсумкова контрольна робота	10
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, вивчення додаткової літератури, підготовка до КР	Перевірка домашніх завдань	5

Закінчення табл. 12.1

1	2	3		4	5	6	7
	Сесія	Ауд.	2	Перед- екзам. кон- сультац.	Вирішення практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю	Підсумко- вий контроль	40
			2	Екзамен	Виконання завдань екзаменацій- ного білета		
		СРС	26	Підготовка дзекзамену	Повторення матеріалів змістов- них модулів		
Усього годин		108	Загальна максимальна кількість балів з дисципліни				100

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 12.2.

Таблиця 12.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота						Підсумковий тест (екзамен)	Сума
						40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
5	10	10	10	10	5		
Колоквіум							
10							

Примітка. T1, T2 ... T6 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 12.3.

Таблиця 12.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістовного модуля		Лекції	Практичні	ДЗ	Есе	Компонент своєчасності	Тестування	Поточні КР	Колоквіум	Екзамен	Σ
Тема 1	1 тиждень			5							5
Тема 2	2 тиждень			5				5			10
Тема 3	3 тиждень			5			5				10
Тема 4	4 тиждень			5				5			10
Тема 5	5 тиждень						5				5
Тема 5	6 тиждень			5							5
Тема 6	7 тиждень			5					10	40	55
Σ				30			10	10	10	40	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 12.4).

Оцінювання за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Таблиця 12.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

13. Рекомендована література

13.1. Основна

1. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізм зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців. – Львів. : Вид. "Арал", 2008. – 386 с.

2. Геєць В. М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова та ін. – Х. : ІНЖЕК, 2006. – 240 с.

3. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Л. І. Донець, Н. В. Ващенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 240 с.

4. Економіка підприємства : підручник / Й. М. Петрович, А. Ф. Кіт, О. М. Семенів та ін. ; за заг. ред. Й. М. Петровича. – Львів : Новий Світ-2000, 2004. – 680 с.

5. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін. – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с.
6. Измалков А. В. Управление безопасностью социально-экономических систем и оценка его эффективности : монография / Ф. В. Измалков. – М. : Компания Спутник+, 2003. – 448 с.
7. Ілляшенко С. М. Економічний ризик : навч. посібн. / С. М. Ілляшенко. – 2-ге вид., доп. перероб. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 220 с.
8. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком : навч. посіб. / С. М. Ілляшенко. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Суми : ВТД "Університетська книга" ; К. : Видавничий дім "Княгиня Ольга", 2005. – 324 с.
9. Кавун С. В. Інформаційна безпека : навч. посіб. / С. В. Кавун. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 196 с.
10. Кавун С. В. Система економічної безпеки : методологічні та методичні засади : монографія / С. В. Кавун. – Х. : ХНЕУ, 2009. – 300 с.
11. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы : учеб. пособ. / Б. Коласс; пер. с франц. ; под ред. проф. Я. В. Соколова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 1997. – 576 с.
12. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності / О. Кононенко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2003. – 148 с.
13. Косенцев В. Національна безпека України: проблеми та шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів : монографія / В. Косенцев, І. Бінько. – К. : НІСД, 1996. – 320 с.
14. Кузенко Т. Б. Фінансова безпека підприємства : навч. посіб. / Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. В. Грачов. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 300 с.
15. Куркин Н. В. Управление экономической безопасностью развития предприятия : [монография] / Н. В. Куркин. – Днепропетровск : Арт-Пресс, 2004. – 452 с.
16. Менеджмент та маркетинг інновацій : монографія / за ред. д.е.н., проф. С. М. Ілляшенка. – Суми : ВТД "Університетська книга". 2004. – 616 с.
17. Отенко І. П. Управління конкурентними перевагами : наукове видання / І. П. Отенко, Є. О. Полтавська. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 212 с.
18. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : монографія / Н. Й. Реверчук. – Львів. : ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.
19. Федулова Л. І. Менеджмент організацій : підручник / Л. І. Федулова. – К. : Либідь, 2004. – 448 с.
20. Экономическая стратегия фирмы : учеб. пособ. / под ред. А. П. Градова. – 3-е изд., испр. – СПб. : Спец-Лит, 2000. – 588 с.

13.2. Додаткова

21. Ареф'єва О. В. Кадрова складова в системі економічної безпеки машинобудівних підприємств / О. В. Ареф'єва, О. Ю. Литовченко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 11. – С. 95–100.

22. Бендиков М. А. Экономическая безопасность промышленного предприятия в условиях кризисного развития / М. А. Бендиков // Менеджмент в России и за рубежом. – 2002. – № 2. – С. 17–29.

23. Бетге И. Балансоведение / И. Бетге; пер. с нем. ; научный редактор В. Д. Новодворский. – М. : Изд. "Бухгалтерский учет", 2000. – 454 с.

24. Большой экономический словарь / под ред. А. Н. Азрилияна. – 5-е изд., доп. и перераб. – М. : Институт новой экономики, 2002. – 1280 с.

25. Бомжо В. П. Кількісна оцінка ділової репутації підприємства / В. П. Бомжо, Г. С. Сінько // Економіка, фінанси, право. – 2009. – № 5. – С. 15–17.

26. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік : навч. посіб. / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ЖІТІ, 2002. – 479 с.

27. Войнаренко М. П. Проблеми реформування і шляхи транзиції бухгалтерського обліку до Міжнародних стандартів / М. П. Войнаренко // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2000. – № 5. – Ч. 2. – С. 9–13.

28. Гринів Л. В. Особливості формування конкурентоспроможної переваги підприємств / Л. В. Гринів // Матеріали Міжнародної конференції "Динаміка наукових досліджень". – Перемишль, 2007. – С. 37–40.

29. Довбня С. Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С. Б. Довбня, Н. Ю. Гічова // Фінанси України. – 2008. – № 4. – С. 88–97.

30. Ілляшенко С. Н. Складові економічної безпеки підприємства і підходи до її оцінювання / С. Н. Ілляшенко // Актуальні проблеми економіки – 2003. – № 3. – С. 12–19.

31. Казарян Г. Г. Гудвіл як нетрадиційний об'єкт обліку / Г. Г. Казарян, Т. М. Банасько // Сучасна економіка : Випуск 1. – К. : ДПІК, 2010. – 176 с.

32. Камышникова З. В. Оценка уровня экономической безопасности машиностроительного предприятия / З. В. Камышникова // Бизнес-информ. – 2009. – № 7. – С. 77–81.

33. Ковалев Д. Экономическая безопасность предприятия / Д. Ковалев, Т. Сухорукова // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48–52.

34. Корієнко А. В. Механізм досягнення і підтримки економічної безпеки підприємства : автореф. дис. канд. екон. наук.: 08.06.01 / А. В. Корієнко. – К. : КНЕУ, 2000. – 19 с.

35. Кравчук П. Я. Формування системи корпоративної безпеки підприємства : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.06.01 / П. Я. Кравчук; Терноп. держ. екон. університет. – Тернопіль, 2006. – 20 с.
36. Лифиц И. М. Теория и практика оценки конкурентоспособности товаров и услуг / И. М. Лифиц. – М. : Юрайт, 2001. – 224 с.
37. Максимова Т. С. Формування інноваційної політики підприємства / О. В. Філімонова, К. В. Лиштван // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 2 (20) – С. 181–183.
38. Марченко Д. М. Автоматизація бухгалтерського обліку як джерело зростання його ефективності / Д. М. Марченко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6. – С. 248–254.
39. Морозюк Ю. В. Индикативные составляющие экономической безопасности организации / Ю. В. Морозюк // Вестник финансовой академии. – 2006. – № 4. – С. 50–60.
40. Нагорна І. І. Оцінка стійкої економічної безпеки промислового підприємства / І. І. Нагорна // Економічний простір. – 2008. – № 19. – С. 243–255 с.
41. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / под ред. Е. А. Олейникова. – М. : Изд. "Интел-Синтез", 1997. – 212 с.
42. Полозова Т. В. Процес забезпечення економічної безпеки підприємства / Т. В. Полозова, М. Ю. Журавель // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 255 : В 9 т. – Том VI. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – С. 1454–1459.
43. Стратегии бизнеса : справочник / под ред. Г. Клейнера. – М. : Изд. "КОНСЭКО", 1998. – 288 с.
44. Судоплатов А. П. Безопасность предпринимательской деятельности / А. П. Судоплатов, С. В. Лекареп. – М. : Изд. "ОЛМА-ПРЕСС", 2001. – 312 с.
45. Сухорукова Т. Индикаторы ресурсной безопасности предприятия / Т. Сухорукова // Бизнес Информ. – 1998. – № 6. – С. 44–47.
46. Травін В. В. Особливості організації бухгалтерського обліку внутрішнього гудвілу як прояву соціального капіталу на мікроекономічному рівні / В. В. Травін // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 2(52). – 197 с.
47. Уманців Г. Внутрішній гудвіл підприємства, проблеми оцінювання та обліку / Г. Уманців // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 9. – С. 21–23 с.

48. Хорнгрен Ч. Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Ч. Т. Хорнгрен, Дж. Форстер ; пер. с англ. ; под ред. Я. В. Соколова. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 416 с.

49. Циганова Т. Б. Развитие методики стоимостной оценки объектов бухгалтерского учета : автореф. дис. канд. экон. наук: спец. 08.00.12 / Т. Б. Циганова. – Йошкар-Ола, 2011. – 23 с.

50. Karloff B. Business strategy / B. Karloff. – М. : Economics, 1991. P. 80.

13.3. Інформаційні ресурси

51. Ваганова Л. В. Створення механізму інноваційної безпеки підприємства на основі маркетингової складової / Л. В. Ваганова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011, – № 4. – Т. I [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/>.

52. Дикий А. П. Політика економічної безпеки в частині захисту бухгалтерської інформації на підприємстві в умовах використання комп'ютерних технологій / А. П. Дикий // Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 3(21) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2011_3_1/13.pdf.

53. Копосов Г. О. Формування інноваційної стратегії економічної безпеки підприємства / Г. О. Копосов, Н. В. Мешкова-Кравченко, О. М. Радкевич // Економічний простір. – 2008. – С. 205–211 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2008_17/koposov.pdf.

54. Кравчук А. Ю. Система управління методичним забезпеченням економічної безпеки на підприємстві / А. Ю. Кравчук, Т. Л. Кліменко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=331>.

55. Краснощокіна Ю. В. Інноваційна безпека підприємства як запорука конкурентоспроможності в умовах інтеграції [Електронний ресурс] / Ю. В. Краснощокіна // Управління розвитком. – 2011. – № 4(101) – С. 177–178. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2011_4/u1104kr4.pdf.

56. Криворучко Н. Є. Актуальні питання при автоматизованій системі обліку [Електронний ресурс] / Н. Є. Криворучко, М. Г. Шолота. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64254.doc.htm.

57. Об'єднання підприємств: П(С)БО 19 [затв. наказом МФУ від 7 липня 1999 р. № 163, із змін. і доп. від 1 листопада 2009 року]

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0750-99>.

58. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс] : Постанова ВРУ [від 2 грудня 2010 року № 2755-УІ]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

59. Полінкевич О. М. Принципи інноваційної діяльності в управлінні підприємством [Електронний ресурс] / О. М. Полінкевич // Луцький національний технічний університет. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_em/2010_7_2/37.pdf.

60. Полозова Т. В. Підходи до формування стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / Т. В. Полозова, М. Ю. Журавель. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/6_NITSB_2010/Economics/59832.doc.htm.

61. Порядок експертної оцінювання нематеріальних активів [Електронний ресурс]: [затв. наказом Фонду держмайна України від 27 червня 1995 року № 969/97]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0292-95>.

62. Савчук В. П. Финансовая диагностика предприятия как система поддержки принятия управленческих решений [Электронный ресурс]. – Режим доступа : management.com.ua

63. Соколенко Т. М. Економічна безпека підприємства в умовах транзитивної економіки [Електронний ресурс] / Т. М. Соколенко // Сучасна наука XXI ст.: сьома міжнародна наук.-практ. інтернет-конф.: матеріали конф. – К. 2011. – Режим доступу : <http://intkonf.org/kand-ped-n-sokolentm-ekonomichna-bezpeka-pidpriemstva-v-umovah-tranzitivnoyi-ekonomiki>.

64. Судакова О. І. Організація управління економічною безпекою підприємства / О. І. Судакова // Економічний простір. – 2008. – № 10. – С. 148–156 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2008_10/sudakova.pdf.

65. Судакова О. І. Організація служби економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / О. І. Судакова. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/12.APSN_2007/Economics/20025.doc.htm

66. Труш В. Є. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою промислових підприємств [Електронний ресурс] / В. Є. Труш, В. Ф. Яценко. – Режим доступу : http://mev-hnu.at.ua/load/mizhnarodna_naukovo_praktichna_internet_konferencija/7_upravlinnja_ekonomichnoju_bezpekoju_promislovikh_pidpriemstv/8-1-0-44.

67. Шамрай М. Теоретико-методологічні основи оцінювання рівня економічної безпеки сільськогосподарського підприємства [Електронний ресурс] / М. Шамрай. – Режим доступу : http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/Vldau/APK/2011_18_1/files/11shmees.pdf.

68. Шкарлет С. М. Формування економічної безпеки підприємств засобами активізації їх інноваційного розвитку [Електронний ресурс] / С. М. Шкарлет. – Режим доступу : <http://www.disslib.org/formuvannja-ekonomichnoyi-bezpeky-pidpryemstv-zasobamy-aktyvizatsiyi-yikh-innovatsiy-noho.html>.

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	5
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	16
5. Теми та плани семінарських занять.....	17
6. Теми практичних занять	19
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	20
7. Самостійна робота студентів	25
8. Контрольні запитання для самодіагностики	28
9. Індивідуально-консультативна робота	30
10. Методи навчання	31
11. Методи контролю	32
12. Розподіл балів, які отримують студенти	39
13. Рекомендована література.....	45
13.1. Основна	45
13.2. Додаткова	47
13.3. Інформаційні ресурси.....	49

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"СТРАТЕГІЧНЕ ТА ІННОВАЦІЙНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА"
для студентів спеціальності 8.18010014
"Управління фінансово-економічною безпекою"
усіх форм навчання**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **КОТОВ** Антон Миколайович

Відповідальний за видання *І. П. Отенко*

Редактор *В. О. Бутенко*

Коректор *В. О. Бутенко*

План 2016 р. Поз. № 6 ЕВ. Обсяг 53 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*